

सन २०२५-२६ करीता जिल्हा वार्षिक
आदिवासी घटक कार्यक्रम तयार
करणेबाबत मार्गदर्शक तत्त्वे व
कालबद्ध कार्यक्रम...

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: टीएसपी-२०२४/प्र.क्र.१२४/का-६ (ई-८६९३५३)

मंत्रालय, विस्तार, मुंबई- ४०० ०३२

दिनांक: १८ डिसेंबर, २०२४.

वाचा :-

- १) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग क्र. आउयो-१०९१/प्र.क्र.११/का.६, दि. २१ सप्टेंबर, १९९२
- २) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग क्र टीएसपी-२००३/प्र.क्र.१०१/का-६, दि. २६.०७.२००४.
- ३) शासन निर्णय, आ.वि.वि. क्र टीएसपी २००५/प्र.क्र.५९/का-६, दि. १० नोव्हेंबर, २००५.
- ४) शासन निर्णय, आ.वि.वि. क्र टीएसपी २००८/प्र.क्र.६/का-६, दि. १६ डिसेंबर, २००९.
- ५) शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र. संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र.८८/अर्थ-१, दि. २७ जानेवारी, २०१७.
- ६) शासन निर्णय, आ.वि.वि. क्र. टीएसपी-२०१७/प्र.क्र.२१९/का.६, दि. २५ ऑक्टोबर, २०१८.
- ७) शासन परिपत्रक, आ.वि.वि. क्र टीएसपी-२०२०/प्र.क्र.७९/का-०६, दि. २० जानेवारी, २०२१.
- ८) शासन पत्र, नियोजन विभाग क्र.डीएपी-१०२४/प्र.क्र.१६०/का-१४८१, दि. ३० ऑगस्ट, २०२४.

प्रस्तावना :-

आदिवासी विकास विभागाच्या संदर्भ क्र. ०४ येथील दि. १६ डिसेंबर, २००९ च्या शासन निर्णयानुसार जिल्हा वार्षिक आदिवासी उपयोजना मंजूर करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा नियोजन समितीकडे सोपविण्यात आली आहे. त्यानुसार जिल्हा आराखडा तयार करण्याची जबाबदारी जिल्हा नियोजन समितीचे सदस्य सचिव म्हणून जिल्हाधिकारी यांची असून, त्यांच्या नियंत्रणाखाली संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांची आहे. वित्त विभागाच्या संदर्भ क्र. ५ येथील दि. २७ जानेवारी, २०१७ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये आर्थिक वर्ष सन २०१७-१८ पासून योजनांतर्गत व योजनेतर खर्चाचे एकत्रीकरण करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यानुसार अर्थसंकल्पीय खर्चाचे “अनिवार्य खर्च” व “कार्यक्रमांवरील खर्च” आणि “महसुली” व “इतर (भांडवली व ऋण) खर्च” याप्रमाणे वर्गीकरण दर्शविण्यात येते. या शासन निर्णयानुसार सन २०१७-१८ पासून आदिवासी उपयोजनेस (Tribal Sub-plan) आदिवासी घटक कार्यक्रम (Tribal Component Schemes) असे संबोधण्यात येत आहे. ही सर्वकष पार्श्वभूमी विचारात घेऊन आर्थिक वर्ष सन २०२५-२६ करिता आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत जिल्हा वार्षिक आदिवासी उपयोजना तयार करण्यासाठी खालीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात येत आहेत.

परिपत्रक :-

आदिवासी घटक कार्यक्रम हा राज्याच्या वार्षिक योजनेचा एक भाग असून वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम तयार करणे हे वार्षिक राज्य कार्यक्रमाशी पूरक आहे. सन २०२५-२६ च्या जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमाचे प्रारूप आराखडे तयार करणे व ते जिल्हा नियोजन समितीकडून मान्य करून घेणे याबाबत जिल्हास्तरावरील जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम नियोजन व संनियंत्रण समितीने शासन निर्णय,

आदिवासी विकास विभाग दि. ०५ फेब्रुवारी, २०२४ अनुसार काळजीपूर्वक कार्यवाही करावी. तदनंतर मा.मंत्री (आदिवासी विकास) यांच्या अध्यक्षतेखालील राज्यस्तरीय बैठकीसाठी जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमाचे प्रारूप आराखडे सादर करावेत. याकरिता परिशिष्ट-ई मध्ये निर्धारित केलेल्या कालावधीमध्ये कार्यवाही करण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

२. जिल्हा वार्षिक आदिवासी उपयोजना आराखडा तयार करित असताना खालील मार्गदर्शक सुचना व तत्वांचे काटेकोरपणे पालन करावे :-

१) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, दि. २५.१०.२०१८ अन्वये मागासवर्गीय कल्याण या विशेष क्षेत्रांतर्गत असलेल्या आस्थापना/ बांधिल स्वरूपाच्या जिल्हास्तरीय योजना राज्यस्तर योजनांमध्ये वर्ग करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. त्या अनुषंगाने आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत नियोजन/ वित्त विभागाकडून प्राप्त होणाऱ्या एकूण वार्षिक नियतव्ययापैकी आदिवासी विकास विभागाच्या आस्थापनाविषयक (वेतन व कार्यालयीन बाबी) तसेच बांधिल स्वरूपाच्या (साधन सामुग्री, आहार, शैक्षणिक दायित्व) खर्चाच्या योजनांकरिता आवश्यक नियतव्यय वजा करून उर्वरीत इतर विकासात्मक योजनांकरिता शिल्लक राहणाऱ्या नियतव्ययामधून राज्यस्तर व जिल्हास्तर उपयोजनांकरिता नियतव्यय उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षाचे राज्य वार्षिक योजनेचे निश्चित आकारमान अद्याप स्पष्ट झालेले नाही. त्यामुळे जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२४-२५ करिता अंतिम केलेलाच नियतव्यय तात्पुरत्या स्वरूपात गृहीत धरून, सद्यस्थितीत **परिशिष्ट-अ** प्रमाणे नियतव्यय निश्चित करण्यात येत आहे. **परिशिष्ट-अ** मध्ये दर्शविण्यात आलेल्या कमाल मर्यादा निव्वळ तात्पुरत्या स्वरूपाच्या आहेत. **परिशिष्ट-अ** मध्ये दर्शविण्यात आलेल्या कमाल नियतव्यय मर्यादेमध्ये काही प्रमाणात वाढ/ घट होण्याची शक्यता आहे.

२) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, दि. ०५ फेब्रुवारी, २०२४ अन्वये संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हास्तरावरील जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम नियोजन व संनियंण समिती गठीत करण्यात आली आहे. समितीच्या कार्यक्षेनुसार जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ चा आराखडा तयार करणे, सदर आराखडा जिल्हा नियोजन समितीकडून मान्य करून घेणे इत्यादी कामे जिल्हास्तरावरील समितीने कटाक्षाने पार पाडावीत.

३) वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमासाठी उपलब्ध होणारा नियतव्यय/ आकारमान लक्षात घेऊन जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमाचे आराखडे अंतिम करण्यासाठी मा. मंत्री (आदिवासी विकास) यांच्या अध्यक्षतेखाली नजीकच्या कालावधीत राज्यस्तरीय बैठका पार पडतील. त्यावेळी जिल्हा नियोजन समितीच्या प्रतिनिधींबरोबर जिल्हानिहाय चर्चा होऊन जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ च्या प्रारूप आराखड्यांना अंतिम स्वरूप देण्यात येईल.

४) सन २०२५-२६ करिता संबंधित जिल्हा/ प्रकल्प कार्यालयांतर्गत अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या आणि आदिवासी उपयोजना क्षेत्र (टीएसपी)/ अतिरिक्त आदिवासी उपयोजना क्षेत्र (एटीएसपी), माडा/ मिनीमाडा क्षेत्र (माडा व मिनिमाडा) विचारात घेऊन सद्यस्थितीत सोबत जोडलेल्या **परिशिष्ट-ब** मधील स्तंभ ६ मध्ये एकूण जिल्हानिहाय नियतव्यय निश्चित करण्यात येत आहे. या व्यतिरिक्त अनुसूचित क्षेत्रातील १३ जिल्हांकरिता स्तंभ ७ मध्ये पेसा योजनेचा नियतव्यय निश्चित करून स्तंभ ८ मध्ये एकूण जिल्हानिहाय कमाल नियतव्यय मर्यादा दर्शविण्यात आली आहे. जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम आराखडा **परिशिष्ट-ब** मध्ये दिलेल्या कमाल नियतव्ययाच्या मर्यादेत असावा. तसेच, ज्या जिल्ह्यांमध्ये एकापेक्षा अधिक प्रकल्प कार्यालये आहेत, त्यांच्यासाठी प्रकल्पनिहाय नियतव्यय वाटप **परिशिष्ट-क** प्रमाणे प्रस्तावित करावे.

- ५) शासन परिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग, दि. २० जानेवारी, २०२१ अन्वये अनुसूचित क्षेत्रातील ग्रामपंचायतींना ५ टक्के अबंध निधी (पेसा) ही योजना सन २०२१-२२ पासून जिल्हास्तरावर वर्ग करण्यात आलेली आहे. सदर योजनेसाठी सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षाकरिता जिल्हानिहाय निश्चित करण्यात आलेला नियतव्यय **परिशिष्ट-ब** मध्ये दर्शविण्यात आला आहे. त्याप्रमाणे, संबंधित जिल्ह्यांनी जिल्हास्तरावरून नियतव्यय अर्थसंकल्पीत करण्याबाबत दक्षता घ्यावी.
- ६) जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम तयार करतांना **परिशिष्ट-ड** मधील मार्गदर्शक तत्वे तसेच नियोजन विभागाच्या संदर्भ क्र. (७) येथील दिनांक ३० ऑगस्ट, २०२४ च्या शासन पत्रामधील दिलेल्या सूचनेनुसार एकात्मिक जिल्हा नियोजन, शाश्वत विकास ध्येये, व्हिजन दस्तावेज २०३०, लिंग आधारित अर्थसंकल्प व बाल अर्थसंकल्प, आकांक्षित जिल्ह्यांकरीताच्या सूचना इ. मार्गदर्शक सूचना विचारात घ्याव्यात.
- ७) नियोजन विभागाने 'MP-SIMS' ही सर्वेकष योजना माहिती प्रणाली विकसित केली आहे. जिल्हा वार्षिक आदिवासी योजना सन २०२५-२६ तयार करताना सदर प्रणालीचा सर्व जिल्हास्तरीय कार्यालय/यंत्रणांनी वापर करणे बंधनकारक आहे. तसेच 'MP-SIMS' आज्ञावलीमध्ये नोंदविण्यात येणारी माहितीच गृहित धरण्यात येईल, याची सुद्धा नोंद घ्यावी.
- ८) आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत कामे/ योजना राबविताना अशा योजनांचे कार्यक्षेत्र आदिवासी क्षेत्रामध्येच असल्याची जिल्हाधिकारी यांनी स्वतः खात्री करावी. **आदिवासी उपयोजनेंतर्गत करण्यात आलेल्या तरतूदी आदिवासी उपयोजनेबाहेरील प्रयोजनासाठी वळवून वापरता येणार नाहीत, हा जो दंडक आहे तो पाळण्याबाबत संबंधित जिल्हाधिकारी तसेच योजना अंमलबजावणी अधिकारी यांनी दक्षता घ्यावी.**
- ९) शिक्षण, आरोग्य, कृषि, जलसंधारण, ऊर्जा, कौशल्य विकास, रस्ते विकास इत्यादी विकास क्षेत्रनिहाय निधीवाटप निश्चित करताना या क्षेत्रातील यापूर्वीचे अपेक्षित साध्य, फलनिष्पत्ती, प्रस्तावित बदल इत्यादी अनुषंगिक बाबी विचारात घेऊन त्याच्या पूर्ततेसाठी आदिवासी घटक कार्यक्रम व सर्वसाधारण क्षेत्र योजना याखाली जिल्ह्यास विविध योजनांतर्गत प्राप्त होऊ शकणाऱ्या निधीचे नियोजन एकत्रितपणे विचारात घेऊन करावे. तसेच अस्तित्वात असलेल्या योजनांमधून करता न येणाऱ्या कामांसाठी नाविन्यपूर्ण किंवा अन्य अबांधिल स्वरूपातील निधीच्या माध्यमातून **“गॅप फंड”** म्हणून नियोजन करण्यात यावे. **विविध स्त्रोताद्वारे जिल्ह्यास उपलब्ध होणाऱ्या निधीचे अभिसरण (Convergence) पद्धतीने नियोजन करून जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ चा फलनिष्पत्ती दायक अंमलबजावणी आराखडा तयार करावा.**
- १०) आदिवासी लाभार्थ्यांच्या दृष्टीने नेमकी गरज लक्षात घेऊन, नेमक्या कोणत्या योजना घेण्याची आवश्यकता आहे, हे निश्चित करून मोठ्या संख्येने अनुसूचित जमातीच्या लाभार्थ्यांना लाभ मिळेल, अशा कामांना सर्वप्रथम प्राधान्य द्यावे व त्यानंतर क्रमाने त्यापेक्षा कमी लोकसंख्येला लाभदायी ठरणाऱ्या योजनांना अग्रक्रम द्यावा.
- ११) आदिवासी उपयोजनेंतर्गत क्षेत्र विकास/ मुलभूत सुविधांच्या योजना राबविण्याबाबत शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, दि. २६ जुलै, २००४ व दि. १० नोव्हेंबर, २००५ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक सूचनांचे काटेकोरपणे पालन होईल व शासनाने ठरवून दिलेल्या प्रचलित निकषांचे उल्लंघन होणार नाही, याबाबत दक्षता घ्यावी.
- १२) जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम सन २०२५-२६ तयार करताना ज्या योजनांना अल्प निधी आवश्यक असेल त्या योजना सुरु ठेवाव्यात किंवा कसे, याबाबत पुरेशी खातरजमा करून त्याप्रमाणे तरतूदी ठेवण्यात याव्यात.
- १३) जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम सन २०२५-२६ अंतर्गत राज्यस्तरावरून राबविण्यात येणाऱ्या योजनांना नियतव्यय उपलब्ध करून देण्यात येऊ नये, या सूचनेची काटेकोरपणे

अंमलबजावणी करावी. नियतव्यय उपलब्ध करून देताना जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम अंतर्गत प्रस्तावित केलेल्या योजनांसाठी राज्यस्तरावरून नियतव्यय प्राप्त होत नाही, असे संबंधित यंत्रणांकडून प्रमाणित करून घ्यावे. शासकीय आश्रमशाळा इमारतींची दुरुस्ती (११२४००४१) व शासकीय वसतिगृह इमारतींची दुरुस्ती (११२४००४२) या जिल्हास्तरीय योजना राज्यस्तरावरून राबविण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यामुळे सदर योजनांकरिता जिल्हास्तरावरून नियतव्यय उपलब्ध करून देण्यात येऊ नये.

- १४) जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम सन २०२४-२५ अंतर्गत व त्यापूर्वी घेण्यात आलेल्या कामांची उपयोगिता प्रमाणपत्रे संबंधित कार्यान्वयीन यंत्रणांकडून प्राप्त झाल्यानंतर प्रस्तावित कामांसाठी जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम सन २०२५-२६ अंतर्गत मंजूर होणारा निधी वितरीत करावा.
- १५) शासन निर्णय, वित्त विभाग, दि. १६.१०.२०२३ मधील तरतूदीनुसार जिल्हा परिषद व अन्य प्राधिकरणे यांना दि. ३१.०३.२०२२ पूर्वी वितरीत केलेला व दि. ३१ मार्च, २०२३ पर्यंत अखर्चित असलेला निधी दि. २८ फेब्रुवारी, २०२४ खर्च करण्यास परवानगी देण्यात आली होती. तसेच, जिल्हा परिषद व अन्य प्राधिकरणे वगळून संबंधित यंत्रणांनी दि. ३१.०३.२०२३ पूर्वी कोषागारातून आहरित केलेला; परंतु बँक खात्यामध्ये अखर्चित असलेला निधी खर्च करण्यास दि. २८ फेब्रुवारी, २०२४ पर्यंत मुदतवाढ देण्यात आली होती. अशाप्रकारे दि. २८ फेब्रुवारी, २०२४ नंतर अखर्चित असलेला निधी दि. ०५ मार्च, २०२४ पर्यंत शासनाकडे जमा करणे बंधनकारक होते. तथापि, वाढीव मुदतवाढ संपुष्टात येऊन सुद्धा जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम अंतर्गत वितरीत केलेला; परंतु अखर्चित राहिलेला निधी खर्च करण्यास परवानगी मिळावी, यासाठी अजूनही शासनास प्रस्ताव प्राप्त होत आहेत. तरी वितरीत निधीपैकी काही निधी अखर्चित राहू नये, याबाबत संबंधित कार्यान्वयीन यंत्रणांकडे आढावा घेऊन पाठपुरावा करावा. निधी खर्च करण्याची मुदत संपल्यानंतर अखर्चित निधी शासनास तात्काळ समर्पित करावा व अपूर्ण कामांना नव्याने निधी देण्याबाबत विचार करावा.
- १६) जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमात प्रस्तावित केलेल्या नियतव्ययाची विकासक्षेत्र/ उपक्षेत्र/ योजना/ प्रकल्प निहाय, तालुकावार विगतवारी जिल्हा आदिवासी घटक कार्यक्रम/ जिल्हा नियोजन समितीच्या सदस्यांना बैठकीपूर्वी उपलब्ध करून देण्यात यावी.
- १७) जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ च्या प्रारूप आराखड्यांना राज्यस्तरावर अंतिम स्वरूप देण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्याची आवश्यक असलेली माहिती विहित प्रपत्रामध्ये प्राप्त व्हावी म्हणून **विवरणपत्र अ ते क** विहित केलेली आहेत. सदर विवरणपत्रात विहित माहिती शासनास सादर करण्यात यावी.
- १८) आदिवासी घटक कार्यक्रमाची आखणी व अंमलबजावणी प्रभावीपणे करण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यासाठी खालील बाबींचा समावेश असलेली स्वयंस्पष्ट टिप्पणी राज्यस्तरीय बैठकीपूर्वी शासनास सादर करावी. तसेच, जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमाचे प्रारूप आराखडे तयार करताना खालील बाबींना प्राधान्य देऊन नियोजन करावे. जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ चे प्रारूप आराखडे तयार करण्यासाठी सर्वसमावेशक मार्गदर्शक सूचनांचे **परिशिष्ट** सोबत जोडले आहे.
  - I. आदिवासी विकास विभागाच्या आश्रमशाळांकरीता जोडरस्ते नाहीत, अशा आश्रमशाळा व त्याकरीता जिल्हा आराखडा नियोजनामध्ये केलेली तरतूद.
  - II. बारमाही जोडरस्ते नसलेली आदिवासी बहुल गावे/ वाड्या/ पाडे. सदर गावे / वाड्या/पाडे बारमाही रस्त्यांनी जोडण्यासाठी केलेली गावनिहाय तरतूद.
  - III. आश्रमशाळांना बारमाही नळ पाणीपुरवठा सोय उपलब्ध नसल्यास बारमाही पाणीपुरवठ्यासाठी शाळानिहाय नियोजन व तरतूद.

- IV. नळपाणीपुरवठा सोय नसलेली आदिवासी गावे, वाड्या व पाडे. अशा गावांना नळपाणी पुरवठा करण्यासाठी केलेली तरतूद. (गाव, वाड्या/पाडे यांच्या यादीसह)
  - V. आदिवासी क्षेत्रातील प्राथमिक आरोग्य केंद्र/ उपकेंद्र येथे आवश्यक सुविधा उपलब्ध आहेत किंवा कसे, नसल्यास त्याबाबत केलेली तरतूद / उपाययोजना.
  - VI. आश्रमशाळांना औषधे उपलब्ध करणे, तसेच विद्यार्थ्यांची नियमित आरोग्य तपासणी करणे, आश्रमशाळांमध्ये ANM सेवा उपलब्ध करून देण्यासाठी केलेली तरतूद, अशा सेवा मिळत नसल्यास त्याची कारणे व नियोजन.
  - VII. वीजपुरवठा न झालेली आदिवासी बहुल गावे /वाड्या/ पाडे यांची संख्या व सदर गाव/वाड्या/पाडे यांना वीजपुरवठा करण्यासाठी केलेली तरतूद.
  - VIII. घरगुती वापरासाठी वीज कनेक्शन न मिळालेली आदिवासी कुटुंबे, तसेच कृषी वापराकरीता वीज कनेक्शन न मिळालेले आदिवासी शेतकरी अशा सर्व शेतकरी/ कुटुंबांना वीज जोडणी करणेसाठी केलेले नियोजन व तरतूद.
  - IX. वनहक्क कायदांतर्गत वनपट्टे मिळालेल्या आदिवासी खातेदारांच्या जमीन सुधारण्यासाठी तसेच त्यांना विहीर/ पंप/ इंजिन/ अन्य कृषी औजार उपलब्ध करून देण्यासाठी केलेले नियोजन व तरतूद.
  - X. आतापर्यंत जिल्हा वार्षिक आदिवासी उपयोजनेंतर्गत नाविन्यपूर्ण योजनेमधून हाती घेण्यात आलेले नाविन्यपूर्ण उपक्रम व त्याच्या फलनिष्पत्तीबाबतचा तपशील.
  - XI. शासकीय आश्रमशाळा/ अनुदानित आश्रमशाळा/ वसतीगृहे / शालेय शिक्षण विभागामार्फत चालविण्यात येणाऱ्या शाळा इ. ची सांख्यिकीय माहिती.
  - XII. केंद्र शासनाच्या योजनांतर्गत राबविण्यात येत असलेल्या/ येणाऱ्या योजनांबाबतची माहिती.
  - XIII. सन २०२३-२४ चा प्रत्यक्ष खर्च व सन २०२४-२५ च्या अपेक्षित खर्चाचा विहित नमुन्यातील तपशील.
  - XIV. याशिवाय काही अतिरिक्त मुद्द्यांची आवश्यकता भासल्यास त्याबाबत माहिती.
३. सन २०१७-१८ या आर्थिक वर्षापासून अर्थसंकल्पामधील योजनेतर व योजनांतर्गत असे खर्चाचे वर्गीकरण रद्द होऊन नवीन प्रणालीमध्ये महसुली खर्च (मागणी क्र. टी-९), भांडवली खर्च (मागणी क्र.टी-१०) व कर्जे/ऋण (मागणी क्र.टी-११) असे वर्गीकरण करण्यात आले आहे. त्यामुळे संबंधित जिल्ह्यांनी जिल्हा नियतव्यय वाटपाबाबत, खर्चाच्या अहवालाबाबत तसेच इतर प्रकारचे अहवाल सादर करताना आवश्यक ठिकाणी जिल्ह्याच्या खर्चाचे महसूली खर्च, भांडवली खर्च व कर्जे/ऋण असे वर्गीकरण सुध्दा दर्शविण्यात यावे.
४. सन २०२४-२५ चा आराखडा अर्थसंकल्पीत करताना भांडवली लेखाशिर्षांमध्ये २७-लहान बांधकामे, ३१-सहायक अनुदाने (वेतनेतर), ३३-अर्थसहाय्य, ३६ सहायक अनुदाने (वेतने) या उद्दिष्ट शिर्षांतर्गत निधी अर्थसंकल्पीत केल्याचे शासनाच्या निदर्शनास आले आहे. सदर बाब वितीय शिस्तीस अनुसरून नसल्याने, महालेखापाल कार्यालयाने सुद्धा तीव्र नाराजी व्यक्त केली आहे. तेव्हा, सन २०२५-२६ चा निधी अर्थसंकल्पीत करताना या गंभीर चूकांची पुनरावृत्ती होणार नाही, याची दक्षता घ्यावी.
५. सर्व संबंधितांना सूचित करण्यात येते की, वर उल्लेखिलेल्या मार्गदर्शक सूचना लक्षात घेऊन जिल्ह्यांच्या योजनांबाबतचा आराखडा तयार करावा. आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत “मागासवर्गीय कल्याण” या शिर्षाखाली जिल्हा वार्षिक योजना तयार करण्याची व संनियंत्रणाची जबाबदारी संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांची राहिल. तर आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत इतर विकास शिर्षाची जिल्हा वार्षिक योजना तयार करण्याची जबाबदारी जिल्हाधिकारी यांच्या नियंत्रणाखाली संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांची राहिल. जिल्हा आदिवासी उपयोजना

समिती/ जिल्हा नियोजन समितीने संमत केलेल्या जिल्हा योजनेच्या प्रस्तावांच्या १० प्रती आदिवासी विकास विभागाकडे दिनांक २४ जानेवारी, २०२४ पर्यंत पाठविण्यात याव्यात.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४१२१८१३४४०९७९२४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(वि.फ.वसावे)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. सर्व जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. उप मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. मंत्री (आदिवासी विकास), मंत्रालय, मुंबई
५. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
६. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग
७. प्रधान सचिव (नियोजन विभाग) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
८. मा. सचिव, विधानसभा/ विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई यांचे स्वीय सहायक
९. मा. सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे स्वीय सहायक
१०. सदस्य सचिव, विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ, बी-२३/ए, साउथ अंबाझरी मार्ग, अंध विद्यालयाजवळ, नागपूर
११. सदस्य सचिव, मराठवाडा वैधानिक विकास मंडळ, नवीन प्रशासकीय इमारत, जिल्हाधिकारी कार्यालय कंपाऊंड, तळमजला, औरंगाबाद-४३१००१
१२. सदस्य सचिव, उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळ, नवीन प्रशासकीय इमारत, १८वा मजला, (पश्चिम बाजू) मंत्रालयासमोर, मुंबई-३२
१३. कार्यकारी अध्यक्ष, राज्य नियोजन मंडळ, नवीन प्रशासकीय इमारत, १९ वा मजला, (पश्चिम बाजू), मुंबई
१४. सर्व विभागीय आयुक्त
१५. आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक
१६. सर्व अपर आयुक्त, आदिवासी विकास
१७. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ, नाशिक.
१८. संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.
१९. सर्व जिल्हाधिकारी.

- २०.सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी,जिल्हा परिषद
- २१.सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
- २२.सर्व जिल्हा नियोजन अधिकारी.
- २३.सर्व सह सचिव/ उप सचिव/ अवर सचिव/ कक्ष अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय,मुंबई.
- २४.नियोजन विभाग (का-१४११)/ वित्त विभाग (व्यय-१४/ अर्थ-१९), मंत्रालय, मुंबई.
- २५.निवड नस्ती, कार्यासन-६, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.

परिशिष्ट -अ

जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम सन २०२५-२६ करिता नियतव्य वाटप

चालू आर्थिक वर्षाचा नियतव्य विचारात घेऊन जिल्हा वार्षिक आदिवासी उपयोजना सन २०२५-२६ करिता नियतव्य मर्यादा-रु. २३६३.२७ कोटी	
जिल्हास्तरीय नियतव्याचे वाटप खालीलप्रमाणे दोन क्षेत्रात करण्यात येत आहे.	
आदिवासी उपयोजना क्षेत्र (टीएसपी + माडा + मिनी माडा) (८५%)	आदिवासी उपयोजनाबाह्य क्षेत्र (ओटीएसपी) (१५%)
रुपये २००८.७८ कोटी	रुपये ३५४.४९ कोटी
आदिवासी उपयोजना क्षेत्राचा नियतव्य जिल्हानिहाय वाटप करताना आदिवासी क्षेत्रावर आधारीत २०% व आदिवासी लोकसंख्येवर आधारीत ८० % या प्रमाणात नियतव्य निश्चित करण्यात आला आहे. सदर क्षेत्रामध्ये मुलभूत सुविधा विषयक कामे तसेच वैयक्तिक लाभाच्या योजना हाती घेता येतील.	आदिवासी उपयोजना बाह्य क्षेत्राचा नियतव्य जिल्हानिहाय वाटप करताना १०० % लोकसंख्येवर आधारीत नियतव्य निश्चित करण्यात आला आहे. या अंतर्गत वैयक्तिक व कौटुंबिक लाभाच्या योजना हाती घेता येतील.

परिशिष्ट-ब

जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ जिल्हानिहाय नियतव्यय मर्यादा

(रु. लाखात)

जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ जिल्हानिहाय नियतव्यय मर्यादा							
(रु.लाखात)							
अक्र	जिल्ह्याचे नाव	टीएसपी व एटीएसपी	माडा व मिनिमाडा नियतव्यय	ओटीएसपी नियतव्यय	एकूण नियतव्यय	पेसा योजनेकरिता निश्चित नियतव्यय	एकूण नियतव्यय
१	२	३	४	५	६ (३+४+५)	७	८ (६+७)
१	मुंबई उपनगर	०.००	०.००	७३३.८०	७३३.८०	०.००	७३३.८०
२	मुंबई शहर	०.००	०.००	१७६.१०	१७६.१०	०.००	१७६.१०
३	पालघर	३४४३५.३१	०.००	६७०.९४	३५१०६.२५	५९३६.३०	४१०४२.५५
४	ठाणे	७३१५.९६	३६६.५३	१६५५.५२	९३३८.०१	१०८८.१७	१०४२६.१८
५	रायगड	९७१.२०	१६८०.८०	१६७७.९८	४३२९.९७	०.००	४३२९.९७
६	रत्नागिरी	०.००	०.००	१४२.९८	१४२.९८	०.००	१४२.९८
७	सिंधुदूर्ग	०.००	०.००	४८.९६	४८.९६	०.००	४८.९६
८	नाशिक	३१८२९.९०	१०४२.७५	४३९५.६८	३७२६८.३३	५५८६.२०	४२८५४.५३
९	धुळे	१०८९८.८६	०.००	२२३२.७१	१३१३१.५७	१७२४.५५	१४८५६.१२
१०	नंदुरबार	३४८४२.४१	०.००	४८४.२०	३५३२६.६१	६२१४.४८	४१५४१.०९
११	जळगाव	२०३६.२७	०.००	३८०१.६८	५८३७.९४	३९०.४३	६२२८.३७
१२	अहिल्यानगर	३९५९.८५	२१३.२५	१८६८.१८	६०४१.२७	५४८.१०	६५८९.३७
१३	पुणे	३५४५.०२	५४७.८३	१७३४.९२	५८२७.७७	४८५.४८	६३१३.२५
१४	सातारा	०.००	०.००	२०७.९८	२०७.९८	०.००	२०७.९८
१५	सांगली	०.००	०.००	१२८.६६	१२८.६६	०.००	१२८.६६
१६	सोलापूर	०.००	०.००	५४४.५४	५४४.५४	०.००	५४४.५४
१७	कोल्हापूर	०.००	०.००	२११.९९	२११.९९	०.००	२११.९९
एकूण उर्वरीत महाराष्ट्र :-		१२९८३४.७७	३८५१.१६	२०७१६.८२	१५४४०२.७५	२१९७३.७१	१७६३७६.४६
१८	बुलढाणा	०.००	१२२०.७७	६४४.०१	१८६४.७८	०.००	१८६४.७८
१९	अकोला	०.००	१०६६.६०	५२१.५०	१५८८.१०	०.००	१५८८.१०
२०	वाशिम	०.००	९३५.५०	४१७.६१	१३५३.११	०.००	१३५३.११
२१	अमरावती	८१३६.१४	१२५१.९०	९८०.५२	१०३६८.५५	१३७०.२४	११७३८.७९
२२	यवतमाळ	८९९७.०६	२२११.७१	१८४३.८०	१३०५२.५७	६६३.६२	१३७१६.१९
२३	नागपूर	१५२४.७६	१४२८.४२	२६०६.६८	५५५९.८५	०.००	५५५९.८५

जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ जिल्हानिहाय नियतव्यय मर्यादा							
(रु.लाखात)							
अक्र	जिल्ह्याचे नाव	टीएसपी व एटीएसपी	माडा व मिनिमाडा नियतव्यय	ओटीएसपी नियतव्यय	एकूण नियतव्यय	पेसा योजनेकरिता निश्चित नियतव्यय	एकूण नियतव्यय
१	२	३	४	५	६ (३+४+५)	७	८ (६+७)
२४	वर्धा	०.००	८६७.१०	९३१.०३	१७९८.१३	०.००	१७९८.१३
२५	भंडारा	०.००	५६३.८४	५३१.९७	१०९५.८१	०.००	१०९५.८१
२६	गोंदिया	४७७२.४२	६०८.५४	६५८.१०	६०३९.०६	०.००	६०३९.०६
२७	चंद्रपूर	७९०९.२५	१६८५.६१	१२१५.७१	१०८१०.५८	३३७.२४	१११४७.८२
२८	गडचिरोली	१७४८५.५४	०.००	२६८.०३	१७७५३.५७	२०४२.४२	१९७९५.९९
एकूण विदर्भ विभाग :-		४८८२५.१७	११८३९.९९	१०६१८.९६	७१२८४.१२	४४१३.५२	७५६९७.६४
२९	छत्रपती संभाजीनगर	०.००	०.००	१००६.१४	१००६.१४	०.००	१००६.१४
३०	जालना	०.००	०.००	२९६.६०	२९६.६०	०.००	२९६.६०
३१	बीड	०.००	०.००	२२९.६४	२२९.६४	०.००	२२९.६४
३२	परभणी	०.००	०.००	२८४.३३	२८४.३३	०.००	२८४.३३
३३	हिंगोली	०.००	१९७९.७६	३९९.९४	२३७९.७०	०.००	२३७९.७०
३४	नांदेड	३१२०.५९	१४२६.५१	१२४०.२४	५७८७.३५	४०१.३६	६१८८.७१
३५	धाराशिव	०.००	०.००	२५२.९२	२५२.९२	०.००	२५२.९२
३६	लातूर	०.००	०.००	४०३.४५	४०३.४५	०.००	४०३.४५
एकूण मराठवाडा विभाग :-		३१२०.५९	३४०६.२७	४११३.२७	१०६४०.१३	४०१.३६	११०४१.४९
एकूण राज्य :-		१८१७८०.५३	१९०९७.४२	३५४४९.०५	२३६३२७.००	२६७८८.५९	२६३११५.५९

परिशिष्ट-क

जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ एकूण प्रकल्पनिहाय नियतव्यय						
(रु.लाखात)						
अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव	जिल्ह्याचे नाव	टीएसपी व एटीएसपी	माडा व मिनिमाडा नियतव्यय	ओटीएसपी नियतव्यय	एकूण नियतव्यय
१	मुंबई	मुंबई उपनगर	०.००	०.००	७३३.८०	७३३.८०
		मुंबई शहर	०.००	०.००	१७६.१०	१७६.१०
	एकूण मुंबई		०.००	०.००	९०९.९०	९०९.९०
२	डहाणु	पालघर	१९५५९.७७	०.००	६७०.९४	२०२३०.७१
३	जव्हार		१४८७५.५४	०.००	०.००	१४८७५.५४
४	शहापूर	ठाणे	७३१५.९६	३६६.५३	१६५५.५२	९३३८.०१
५	पेण	रायगड	९७१.२०	१६८०.८०	१६७७.९८	४३२९.९७
		रत्नागिरी	०.००	०.००	१४२.९८	१४२.९८
		सिंधुदूर्ग	०.००	०.००	४८.९६	४८.९६
	एकूण पेण		९७१.२०	१६८०.८०	१८६९.९२	४५२१.९२
६	नाशिक	नाशिक	१७८९०.३६	७६६.२०	२४६८.०४	२११२४.६०
७	कळवण		१३९३९.५४	२७६.५५	१९२७.६४	१६१४३.७३
८	धुळे	धुळे	१०८९८.८६	०.००	२२३२.७१	१३१३१.५७
९	नंदुरबार	नंदुरबार	१८१७८.८५	०.००	४८४.२०	१८६६३.०५
१०	तळोदा		१६६६३.५७	०.००	०.००	१६६६३.५७
११	यावल	जळगाव	२०३६.२७	०.००	३८०१.६८	५८३७.९४
१२	राजूर	अहिल्यानगर	३९५९.८५	२१३.२५	१८६८.१८	६०४१.२७
१३	घोडेगाव	पुणे	३५४५.०२	५४७.८३	१७३४.९२	५८२७.७७
		सातारा	०.००	०.००	२०७.९८	२०७.९८
		सांगली	०.००	०.००	१२८.६६	१२८.६६
		कोल्हापूर	०.००	०.००	२११.९९	२११.९९
	एकूण घोडेगाव		३५४५.०२	५४७.८३	२२८३.५४	६३७६.३९
१४	सोलापूर	सोलापूर	०.००	०.००	५४४.५४	५४४.५४
		धाराशिव	०.००	०.००	२५२.९२	२५२.९२
	एकूण सोलापूर		०.००	०.००	७९७.४६	७९७.४६
१५	अकोला	बुलढाणा	०.००	१२२०.७७	६४४.०१	१८६४.७८
		अकोला	०.००	१०६६.६०	५२१.५०	१५८८.१०
		वाशिम	०.००	९३५.५०	४१७.६१	१३५३.११
	एकूण अकोला		०.००	३२२२.८७	१५८३.११	४८०५.९८
१६	धारणी	अमरावती	८१३६.१४	१२५१.९०	९८०.५२	१०३६८.५५
१७	पांढरकवडा	यवतमाळ	७७५९.४५	५६१.७०	१००३.१६	९३२४.३१
१८	पुसद		१२३७.६१	१६५०.०१	८४०.६४	३७२८.२६
१९	नागपूर	नागपूर	१५२४.७६	१४२८.४२	२६०६.६८	५५५९.८५
२०	वर्धा	वर्धा	०.००	८६७.१०	९३१.०३	१७९८.१३

जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ एकूण प्रकल्पनिहाय नियतव्यय						
(रु.लाखात)						
अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव	जिल्ह्याचे नाव	टीएसपी व एटीएसपी	माडा व मिनिमाडा नियतव्यय	ओटीएसपी नियतव्यय	एकूण नियतव्यय
२१	भंडारा	भंडारा	०.००	५६३.८४	५३१.९७	१०९५.८१
२२	देवरी	गोंदिया	४७७२.४२	६०८.५४	६५८.१०	६०३९.०६
२३	चंद्रपूर	चंद्रपूर	४४३३.६६	१०५३.१६	७५८.४१	६२४५.२३
२४	चिमूर		३४७५.५९	६३२.४५	४५७.३१	४५६५.३५
२५	अहेरी	गडचिरोली	३७६७.७५	०.००	६.१६	३७७३.९१
२६	भामरागड		५१३१.२१	०.००	०.००	५१३१.२१
२७	गडचिरोली		८५८६.५८	०.००	२६१.८७	८८४८.४५
२८	छत्रपती संभाजीनगर	छ. संभाजीनगर	०.००	०.००	१००६.१४	१००६.१४
		जालना	०.००	०.००	२९६.६०	२९६.६०
		बीड	०.००	०.००	२२९.६४	२२९.६४
		लातूर	०.००	०.००	४०३.४५	४०३.४५
	एकूण छत्रपती संभाजीनगर		०.००	०.००	१९३५.८४	१९३५.८४
२९	कळमनूरी	परभणी	०.००	०.००	२८४.३३	२८४.३३
		हिंगोली	०.००	१९७९.७६	३९९.९४	२३७९.७०
	एकूण कळमनूरी		०.००	१९७९.७६	६८४.२७	२६६४.०३
३०	किनवट	नांदेड	३१२०.५९	१४२६.५१	१२४०.२४	५७८७.३५
एकूण राज्य :-			१८१७८०.५३	१९०९७.४२	३५४४९.०५	२३६३२७.००

परिशिष्ट-ड

जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम सन २०२५-२६ नियतव्य वाटपाबाबत मार्गदर्शक सुचना.

- सन २०२४-२५ करीता जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम प्रारूप आराखडा तयार करताना नियतव्य वाटप करण्याकरीता आदिवासी विकास विभागाच्या दि. २५ ऑक्टोबर, २०१८ रोजीच्या शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार खालील प्रमाणे वर्गीकरणानुसार उपविकास क्षेत्राचा समावेश गाभा क्षेत्र व बिगर गाभा क्षेत्रामध्ये करण्यात यावा व याकरीता जिल्ह्यास प्राप्त नियतव्यांपैकी अनुक्रमे ३/४ व १/४ या प्रमाणात नियतव्य प्रस्तावित करण्यात यावा.

गाभा क्षेत्र (एकूण नियतव्याच्या ३/४)	बिगर गाभा क्षेत्र (एकूण नियतव्याच्या १/४)
१.मागासवर्गीय कल्याण (विशेष क्षेत्र)	१.नगर विकास
२. ग्रामविकास	२.पर्यटन व वन पर्यटन
३.कृषी, फलोत्पादन, पशुसंवर्धन, मत्स्यसंवर्धन, वने	३.सहकार व वस्त्रोद्योग
४.शालेय शिक्षण, क्रीडा व युवक कल्याण, उच्च व तंत्र शिक्षण व कौशल्य विकास	४.वैद्यकीय शिक्षण
५. ग्रामीण पाणीपुरवठा व स्वच्छता	५. जलसंपदा
६. आरोग्य	६.रस्ते व पुल विकास, सार्वजनिक बांधकाम
७. महिला व बालविकास- पोषण, अंगणवाडी बांधकाम	७. उद्योग व उर्जा
८.जलसंधारण/लघुपाटबंधारे.	८.नाविन्यपूर्ण योजना, मुल्यमापन व संनियंत्रण

- जिल्हा आदिवासी घटक कार्यक्रम तयार करतांना आदिवासी उपयोजना क्षेत्राखाली अतिरिक्त आदिवासी उपयोजना क्षेत्रासह माडा व मिनीमाडा क्षेत्रामध्ये पायाभूत विकासाची कामे तसेच वैयक्तिक/कौटुंबिक लाभाच्या कामांकरीता तरतूद निश्चित करण्यात यावी. याशिवाय आदिवासी उपयोजना बाह्य ओटीएसपी क्षेत्रामध्ये वैयक्तिक/ कौटुंबिक लाभाच्या योजनेकरीता तरतूद स्वतंत्रपणे दाखविण्यात यावी व त्या अंतर्गत क्षेत्रनिहाय खर्च स्वतंत्रपणे दर्शविण्यात यावा.
- जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ अंतर्गत योजनांची निवड व नियतव्य वाटप करताना खालील मार्गदर्शक सुचना विचारात घेण्यात याव्यात.

१) कामांची निवड -

- कामनिहाय नियोजन होण्यासाठी जिल्हा योजनेंतर्गत घेण्यात येणाऱ्या सर्व कामांची यादी व त्यावरील खर्चाचा तपशील प्रस्तावासोबत जोडावा. तसेच सदर माहिती योजना प्रणाली (MP-SIMS) मध्येही भरण्यात यावी. सामान्यतः कोणत्याही योजनेला त्या योजनेअंतर्गत घ्यावयाची कामे निश्चित असल्याशिवाय नियतव्य ठेवण्यात येऊ नये.
- जिल्हा वार्षिक योजनेतून घेण्यात येणारी कामे २ वर्षांच्या कालावधीत पूर्ण करणे आवश्यक आहे. त्यादृष्टीने कामाचे नियोजन तसेच निधीची तरतूद करण्यात यावी. योजनेचा आराखडा तयार करताना चालू कामांच्या उर्वरीत खर्चाच्या तरतुदीबाबत प्राथम्याने विचार करण्यात यावा. अपूर्ण कामांमध्ये ७५% व त्यापेक्षा अधिक पूर्ण, ५०% ते ७४% पूर्ण आणि ५०% पेक्षा कमी पूर्ण

असे वर्गीकरण करुन त्या क्रमाने कामे पूर्ण करण्याचे नियोजन करावे, जेणेकरुन वितरीत निधी अखर्चित राहणार नाही.

- III. जिल्हा आराखड्यात प्रस्तावित केलेल्या नियतव्यय मर्यादेतून अपूर्ण कामे पूर्ण करण्यासाठी लागणारा निधी वजा करुन उर्वरीत नियतव्यय रक्कमेच्या दीड पट रक्कमेच्या मर्यादेतीलच नवीन कामे प्रस्तावित करण्यात यावीत. नवीन कामे/ बांधकामांचा समावेश योजनेत करण्यापूर्वी प्रशासकीय मान्यता असल्याची खात्री करावी.

२) नाविन्यपूर्ण योजना-

शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, दि. २० जून, २०१४ मधील मार्गदर्शक सूचनांनुसार नाविन्यपूर्ण उपक्रम हाती घेण्यात यावेत. यासाठी जिल्ह्याकरीता उपलब्ध एकूण नियतव्ययाच्या कमाल २ टक्के तरतूद करण्यात यावी. कोणत्याही परिस्थितीत केंद्र अथवा राज्यस्तरावर सद्यःस्थितीत अस्तित्वात असलेल्या कोणत्याही योजनांना नाविन्यपूर्ण योजनांमधून तरतूद उपलब्ध करुन देण्यात येऊ नये. नाविन्यपूर्ण किंवा अन्य अबांधिल स्वरूपातील निधीच्या माध्यमातून अस्तित्वात असलेल्या योजनांमधून न करता येणाऱ्या कामांसाठी/ योजनांसाठी सदरचा निधी गॅप फिलींग म्हणून वापरण्यात यावा. सदर योजनेअंतर्गत आदिवासी लाभार्थ्यांना लाभ मिळण्याच्या अनुषंगाने नाविन्यपूर्ण उपक्रम राबविण्यात यावेत. याकरीता संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांनी समन्वय अधिकारी म्हणून आवश्यक कार्यवाही करावी.

नाविन्यपूर्ण योजना राबविण्याबाबतच्या उक्त नमूद शासन निर्णयामध्ये प्रामुख्याने कोणत्या स्वरूपाच्या योजना ह्या नाविन्यपूर्ण योजना म्हणून राबविण्यात याव्यात अथवा कोणत्या स्वरूपाच्या योजना ह्या नाविन्यपूर्ण योजना राबविता येणार नाहीत, याबाबत स्पष्ट सूचना देण्यात आल्या आहेत. तरी सुद्धा मोठ्या खर्चाच्या, दोन वर्षात पूर्ण न होणाऱ्या, करार पद्धतीने पदभरती, शासनावर कायमस्वरूपी दायित्व निर्माण करणाऱ्या इत्यादी योजना नाविन्यपूर्ण योजना म्हणून राबविण्याबाबत शासनास प्रस्ताव प्राप्त होत आहेत, ही बाब अनावश्यक कालापव्यय करणारी आहे. तसेच, सदर शासन निर्णयाच्या परिच्छेद-६ नमूद केलेली कार्यपद्धती पूर्ण न करताच नाविन्यपूर्ण योजना ह्या नियमित योजना म्हणून राबविण्या संदर्भात शासनास प्रस्ताव प्राप्त होत आहेत. तरी, या बाबींची भविष्यकाळात पुनरावृत्ती होणार याकडे लक्ष द्यावे.

३) मूल्यमापन व संनियंत्रण :-

आदिवासी विकास विभागाच्या दि.१७.१२.२०१८ शासन निर्णयातील तरतूदीनुसार सन २०१९-२० या आर्थिक वर्षापासुन आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत मूल्यमापन, संनियंत्रण व उपयुक्तता तपासण्यासाठी एकूण नियतव्ययाच्या ०.५ टक्के तरतूद करण्याबाबत निर्णय घेण्यात आलेला आहे. त्या अनुषंगाने जिल्हा वार्षिक आदिवासी उपयोजनेस प्राप्त नियतव्ययाच्या ०.५ टक्के नियतव्यय प्रस्तावित करुन विषयांकित शासन निर्णयातील नमूद बाबींवरच खर्च करण्याची दक्षता घ्यावी. याकरिता जिल्हाधिकारी हे नियंत्रक अधिकारी व संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास हे समन्वय अधिकारी असतील.

४. राज्याच्या महत्वपूर्ण योजनांना नियतव्यय प्रस्तावित करण्याच्या अनुषंगाने खालील सुचना विचारात घेण्यात याव्यात :-

१) डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना :-

भारतरत्न डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजनेसाठी (टप्पा-१ व टप्पा-२) केवळ TX२९०००४ याच उपशीर्ष सांकेतांकाखाली जिल्हा आराखड्यामध्ये निधी प्रस्तावित करण्यात यावा. तसेच डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना ही महिला व बालकांसाठी महत्वपूर्ण योजना असल्याने जिल्हानिहाय मागणीनुसार प्राधान्याने तरतूद करावी.

२) अनुसूचित क्षेत्रातील ग्रामपंचायतींना अबंध निधी अनुदान योजना :- शासन परिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग, दि. २० जानेवारी, २०२१ अन्वये अनुसूचित क्षेत्रातील ग्रामपंचायतींना ५ टक्के अबंध निधी (पेसा) ही योजना सन २०२१-२२ पासून जिल्हास्तरावर वर्ग करण्यात आलेली आहे. ही योजना मा. राज्यपाल महोदय यांच्या अधिसूचनेनुसार अंमलबजावणी करण्यात येत असून, सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षाकरीता जिल्हानिहाय निश्चित करण्यात आलेला नियतव्यय “परिशिष्ट ड” प्रमाणे दर्शविण्यात आहे. तरी त्याप्रमाणे जिल्हास्तरावरून नियतव्यय अर्थसंकल्पित करण्याबाबत संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी दक्षता घ्यावी.

३) “बिरसा मुंडा कृषि क्रांती योजना” :-

कृषि विभाग, शासन निर्णय दिनांक ०९.०८.२०१७ आणि दि.३०.१२.२०१७ अन्वये बिरसा मुंडा कृषि क्रांती योजना राबविण्यास मान्यता देण्यात आली असून, सदर योजनांखालील अपेक्षित लाभार्थ्यांच्या प्रमाणात आवश्यक असलेल्या निधीची “बिरसा मुंडा कृषि क्रांती योजना” अंतर्गत TD०३०००२ (TSP) व TD०३०००१ (OTSP) या उपशिर्षाखाली प्राधान्याने तरतूद करण्यात यावी. तसेच कृषी पुरक वैयक्तिक लाभार्थ्यांच्या योजनांसाठी प्राधान्याने तरतूद करण्यात यावी.

४) पारधी विकास योजना :-

पारधी जमातीच्या विकासाकरीता, त्यांची जिल्ह्यातील लोकसंख्या विचारात घेवून त्या प्रमाणात त्यांच्या विकासासाठी असलेल्या कार्यक्रमांसाठी आवश्यक तरतूद प्राधान्याने आदिवासी उपयोजनेमध्ये समाविष्ट करावी. पारधी जमातीकरिता केलेल्या तरतुदींची योजनावार माहिती एका परिशिष्टात स्वतंत्ररित्या जोडून जिल्हा आदिवासी घटक कार्यक्रमाच्या आराखड्याबरोबर शासनाला सादर करावी. राज्यस्तरीय बैठकीमध्ये याबाबत स्वतंत्ररीत्या सादरीकरण करण्यात यावे.

५) रस्ते व पूल :-

आदिवासी उपयोजनेंतर्गत आश्रमशाळा/ वसतीगृहे, आदिवासी पाडे/ वाड्या/ गावे यांकरीता जोडरस्ते व दर्जोन्नती यांना प्राधान्य देण्यात यावे. याकरीता खालील मार्गदर्शक सुचना विचारात घेण्यात याव्यात.

- आदिवासी क्षेत्रातील रस्त्यांच्या कामामध्ये फक्त लिंकरोड म्हणजे मुख्य रस्त्यापासून गाव जोडणाऱ्या रस्त्यांचा समावेश असावा. त्यामध्ये फक्त सी.डी. वर्क्स, लहान पूल व लहान मोठ्या यांचा समावेश असावा. आदिवासी लोकसंख्येच्या उतरत्या क्रमानुसारची गावे घेण्यात यावीत. रस्ते जोडण्याच्या कार्यक्रमात बारमाही रस्ते कार्यक्रमाला प्रथम प्राधान्य देण्यात यावे. शिवाय, ज्या आश्रमशाळांना/ प्राथमिक आरोग्य केंद्र/ उपकेंद्रांना जोडरस्ते नाहीत. तेथील कामांना अग्रक्रम द्यावा. जिल्हा रस्ते, रस्त्यांचे रुंदीकरण, स्टेट हायवे इ. साठी आदिवासी घटक कार्यक्रमातून निधी देण्यात येऊ नये.
- आदिवासी घटक कार्यक्रम क्षेत्रात माहे मार्च-२०२५ पर्यंत पूर्ण करावयाच्या जिल्हानिहाय अर्थसंकल्पित झालेल्या रस्त्यांसंदर्भात व सन २०२५-२६ मध्ये करावयाच्या कामांचा प्राधान्यक्रम सुरुवातीस निश्चित करण्यात यावा. तसेच प्राधान्य क्रमानुसार नवीन कोणती कामे यादीत घ्यावयाची आहेत, त्यास लागणारा निधी याबाबत स्वतंत्र विवरणपत्र देण्यात यावे.

६) शासकीय निवासी/कार्यालयीन इमारती बांधकाम दुरुस्ती :-

सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या दि.१९.०९.२०१६ रोजीच्या शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार सर्वसाधारण जिल्हा वार्षिक योजना योजनेप्रमाणे जिल्हा वार्षिक आदिवासी

उपयोजनेतर्गत फक्त अनुसूचित क्षेत्रातील जिल्ह्यांसाठी शासकीय निवासी इमारती व कार्यालयीन इमारतींचे बांधकाम दुरुस्ती हाती घेता येईल.

५. आदिवासी उपयोजनेमधून आमदारांचा स्थानिक विकास कार्यक्रम, डोंगरी विकास कार्यक्रम, रोजगार हमी योजनांकरिता जिल्हा आदिवासी उपयोजनेतून तरतुदी ठेवण्याची आवश्यकता नाही. त्यामुळे या कार्यक्रमासाठी नियतव्यय देण्यात येऊ नये. यासाठीचा नियतव्यय सर्वसाधारण योजनेतून उपलब्ध करून घेण्यात यावा.

६. "मागासवर्गीयांचे कल्याण" (विशेष क्षेत्र) या विकासशिर्षाखाली येणाऱ्या जिल्हास्तरावरील योजनांना आवश्यक नियतव्यय प्राधान्याने उपलब्ध करून घेण्यात यावा.

७. जिल्ह्यातील संवेदनशील/ दुर्गम तालुक्यांकरिता इतर तालुक्यांपेक्षा वाढीव नियतव्यय प्राधान्याने उपलब्ध करून देण्यात यावा.

८. आदिवासी उपयोजना क्षेत्रामध्ये (TSP) मुलभूत सुविधाविषयक कामे तसेच वैयक्तिक लाभाच्या योजना हाती घेण्यात याव्यात. तथापि, जिल्ह्यातील आदिवासी उपयोजना बाह्य क्षेत्रामध्ये (OTSP) ठरवून देण्यात आलेल्या नियतव्ययातून आदिवासींच्या फक्त वैयक्तिक अथवा कौटुंबिक लाभाच्या योजनांकरिता फलदायी व निवडक योजना हाती घेण्यात याव्यात.

९. सर्व अंमलबजावणी अधिकाऱ्यांनी नियोजन समितीने मान्य केलेल्या योजनांवरील प्रत्यक्ष खर्चावर आधारित मासिक खर्चाचे विवरणपत्र संबंधित विभाग प्रमुख /प्रशासकीय विभागामार्फत आदिवासी विकास विभागास सादर करावे.

१०. शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, दि. ०५ फेब्रुवारी, २०२४ अन्वये संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हास्तरावरील जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम नियोजन व संनियंण समितीने त्रैमासिक कार्यात्मक आढावा अहवाल वेळीच शासनास सादर करणे बंधनकारक आहे. परंतु जवळपास ८ महिन्यांचा कालावधी संपुष्टात येऊन सुद्धा जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम नियोजन व संनियंण समितीकडून त्रैमासिक कार्यात्मक आढावा अहवाल शासनास/ शासनस्तरावरील कार्यकारी समितीस प्राप्त झालेला नाही. त्यामुळे उक्त नमूद शासन निर्णयातील तरतुदींचे उल्लंघन होत असून, समितीने या संदर्भात यथायोग्य कार्यवाही तातडीने पूर्ण करावी.

११. जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत मागील वर्षी किती योजनांवर प्रस्तावित केल्याप्रमाणे खर्च करण्यात आला, किती योजनांचा निधी पुनर्विनियोजित करण्यात आला व तो का करण्यात आला याचे समर्थनीय कारणांसह जिल्हा नियोजन समितीस सादरीकरण करावे. नजीकच्या कालावधीत लवकरच शासनस्तरावरील कार्यकारी समितीची बैठक संपन्न होणार असून, या बैठकीदरम्यान असे सादरीकरण करणे आवश्यक आहे.

१२. महाराष्ट्र जिल्हा नियोजन समिती (रचना व कामे) अधिनियम, १९९८ मधील अधिनियम-१२ मध्ये, "राज्य शासनास वेळो-वेळी, उक्त समित्यांच्या कामांसंबंधातील मार्गदर्शक तत्त्वे किंवा राज्य त्यांनी स्वीकृत केलेले ठराव, अथवा राज्य शासनाला समित्यांच्या सहकार्याने करणे योग्य वाटेल अशी कोणतीही बाब यांच्यासंबंधात जिल्हा नियोजन समित्यांना निदेश देता येतील, असे निदेश मिळाल्यानंतर जिल्हा नियोजन समित्या त्यांचे पालन करतील," असे नमूद आहे. या अधिनियमानुसार विशिष्ट परिस्थितीत जिल्हा नियोजन समितीला आदेश देण्याचे अधिकार राज्य शासनाला आहेत. अशा परिस्थितीत यथायोग्य कार्यवाही करण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

*****

परिशिष्ट- इ

सन २०२५-२६ चा जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम तयार करण्याचे वेळापत्रक

अ.क्र.	कार्यवाही पूर्ण करावयाचा दिनांक	कार्यवाहीचा टप्पा पूर्ण करणे
१	दि .१८.१२.२०२४	अंमलबजावणी अधिकारी यांचेकडून जिल्हा आदिवासी उपयोजना नियोजन समिती/ जिल्हा नियोजन समितीकडे प्रस्ताव पाठविणे व त्यांची MP-SIMS मध्ये नोंदणी करणे.
२	दि .२३.१२.२०२४ ते दि .३१.१२.२०२४	प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांचे/योजनांचे एकत्रिकरण करून जिल्हा आदिवासी वार्षिक योजनेचे प्रारूप तयार करणे.
३	दि .०१.०१.२०२५ ते दि .१०.०१.२०२५	जिल्हा आदिवासी उपयोजना नियोजन समिती/जिल्हा नियोजन समित्यांनी आदिवासी उपयोजनेच्या प्रारूपास मान्यता देणे व राज्यस्तरीय बैठकीत प्रारूप आराखडा ठेवण्यासाठी शिफारस करणे.
४	दि .१०.०१.२०२५ ते दि .२४.०१.२०२५	जिल्हाधिकारी कार्यालयाने आदिवासी विकास विभागाकडे जिल्हा योजनांचा प्रारूप आराखडे पाठविणे.
५	दि .२७.०१.२०२५ ते दि .०४.०२.२०२५	मा.मंत्री (आदिवासी) यांच्या अध्यक्षतेखालील राज्यस्तरीय बैठकीत जिल्हा नियोजन समितीच्या प्रतिनिधींबरोबर जिल्हानिहाय चर्चा करून जिल्हा वार्षिक योजनेस अंतिम स्वरूप देणे.
६	दि .०५.०२.२०२५ ते दि .०७.०२.२०२५	मा.मंत्री (आदिवासी) यांच्या अध्यक्षतेखालील राज्यस्तरीय बैठकीत जिल्हानिहाय प्रारूप आराखडे अंतीम झाल्याप्रमाणे प्रस्तावित नियव्ययाची माहिती अर्थसंकल्पिय अंदाज व वितरण प्रणालीवर (BEAMS) भरणे.

विवरणपत्र - अ

प्रारूप वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम सन २०२५-२६ च्या प्रस्तावित नियतव्ययाचा गोषवारा.

जिल्हा :-

(रुपये लाखात)

अ.क्र.	क्षेत्र/उपक्षेत्र	अंमलबजावणी अधिकारी	सन २०२३-२४		सन २०२४-२५		सन २०२५-२६		
			मंजूर नियतव्यय	प्रत्यक्ष खर्च	मंजूर नियतव्यय	अपेक्षित खर्च	अंमलबजावणी अधिकार्यांनी प्रस्तावित केलेला नियतव्यय	कमाल आर्थिक मर्यादेनुसार प्रस्तावित केलेला नियतव्यय	त्यापैकी भांडवली खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	पीक संवर्धन								
२	फलोत्पादन								
३									
४									
एकूण									

टिप :- १) वरील स्तंभ २ मध्ये परिशिष्ट “ड” मध्ये दर्शविलेल्या गाभा क्षेत्र व बिगर गाभा क्षेत्रातील उपक्षेत्रे घ्यावीत.

२) सन २०२४-२५ चा मंजूर नियतव्यय आदिवासी विकास विभागाने काढलेल्या जिल्हा वार्षिक घटक कार्यक्रम / वित्त विभागाचे प्रकाशन “परिशिष्ट-ग ” पुस्तकात दर्शविल्याप्रमाणे असावा.

३) स्तंभ ९ ची एकूण बेरीज परिशिष्ट-ब मध्ये जिल्ह्यास दिलेल्या निश्चित कमाल नियतव्यय मर्यादेत असावी.

विवरणपत्र-ब

प्रारूप वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रम २०२५-२६ च्या विकास क्षेत्रामधील योजना/ प्रकल्प यासाठी प्रस्तावित नियतव्यय आणि भौतिक उद्दिष्टे

अ.क्र.	विकासक्षेत्र / उपक्षेत्र/ योजनेचे/ प्रकल्पाचे नांव	प्रशासकीय विभाग व अंमलबजावणी अधिकारी	सन २०२४-२५		सन २०२५-२६			भौतिक उद्दिष्टे/साध्य				
			मंजूर नियतव्यय	अपेक्षित खर्च	अंमलबजावणी अधिकाऱ्यांनी प्रस्तावित केलेला नियतव्यय	कमाल आर्थिक मर्यादेनुसार प्रस्तावित केलेला नियतव्यय	त्यापैकी भांडवली खर्च	बाब	परिमाण	२०२४-२५		२०२५-२६
										उद्दिष्टे	साध्य	प्रस्तावित उद्दिष्टे
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
एकूण												

टिप :- १) स्तंभ ४ ची एकूण २०२४-२५ च्या आदिवासी विकास विभागाने उपलब्ध करून दिलेल्या नियतव्ययाच्या प्रमाणात आकडेवारी असावी.

२) स्तंभ ७ ची एकूण जिल्ह्याला दिलेल्या सिलिंग इतकी असावी.

विवरणपत्र-क

विदर्भ, मराठवाडा व कोकण या विभागांच्या जलद विकासासाठी कालबद्ध कार्यक्रमांसाठी प्रस्तावित केलेला नियतव्यय
(रुपये लाखात)

अ.क्र.	कार्यक्रमाचे नाव	२०२३-२४		२०२४-२५		२०२५-२६
		नियतव्यय	प्रत्यक्ष खर्च	नियतव्यय	अपेक्षित खर्च	प्रस्तावित नियतव्यय
१	२	३	४	५	६	७